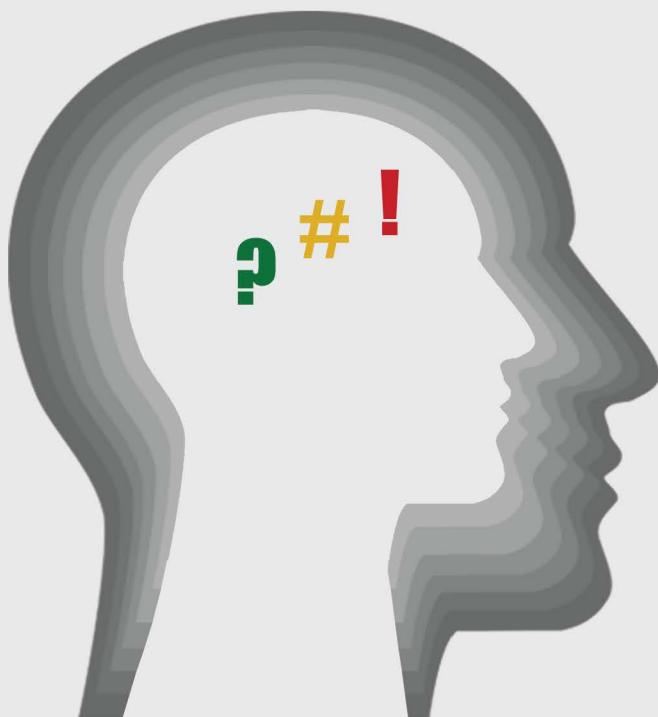

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH

TOM 6

pod redakcją
Żanny Sładkiewicz

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH

PERSWAZJA JĘZYKOWA W RÓŻNYCH DYSKURSACH
TOM 6

pod redakcją

Żanny Sładkiewicz

РЕЧЕВОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ В РАЗНЫХ ДИСКУРСАХ
ТОМ 6

под редакцией

Жанны Сладкевич

Recenzenci

dr hab. Katarzyna Kuligowska, prof. UAM
dr hab. Andrzej Narloch, prof. UAM
dr hab. Barbara Rodziewicz, prof. US
dr hab. Jolanta Maria Józwiak, prof. UKW
dr hab. Oksana Małysa, prof. UŚ
prof. zw. dr hab. Urszula Paprocka-Piotrowska
prof. dr hab. Tetyana Kosmeda
dr hab. Katarzyna Dembska, prof. UMK
dr hab. Halina Chodurska, emer. prof. UP

Redaktor Wydawnictwa

Marta Andrzejak

Korekta tekstów w języku angielskim

Iryna Antonenko

Projekt okładki i stron tytułowych

Piotr Paczuski

Skład i łamanie

Maksymilian Biniakiewicz

Publikacja sfinansowana ze środków konferencji „Mowa – Człowiek – Świat:
Perswazja językowa w różnych dyskursach” (KF0A-20)

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-219-9

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 11 37, tel. kom. +48 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
wydawnictwo.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: wydawnictwo.ug.edu.pl/sklep/

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. +48 58 523 14 49

Spis treści

SŁOWO WSTĘPNE	9
ROZDZIAŁ PIERWSZY DYSKURS DYDAKTYCZNY	
ГЛАВА ПЕРВАЯ ДИДАКТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС	
Valentina Vladimirovna Belousova Академический дискурс: стратегии и тактики речевого воздействия в условиях различных статусных конфигураций	19
Zanna Śladkiewicz Katarzyna Wądołowska-Lesner Прагматикон оправдания в объяснительной записке: к вопросу о вертикально организованной коммуникации и нарушении жанровых рамок	30
Елена Черкашина Обучение профессиональному дискурсу на основе моделирования коммуникативных ситуаций	48
Ирина Михайлова Диалоговый квартет как мыследеятельностная форма воздействия на аудиторию	56
Елена Павловна Савченко Ирина Викторовна Елистратова Религиозный и образовательно-педагогический дискурс: сходства и отличия	65
Joanna Mampe Лада Овчинникова Персуазивно-дидактический ресурс учебных материалов по русскому языку как иностранному	76
Ирина Маслова Нарушения речи в условиях билингвизма как фактор, препятствующий речевому воздействию	87
Maria Asman Jak manipuluje dziecko? Wykładowcy językowe służące manipulacji wykorzystywane przez uczniów szkoły podstawowej w komunikacji z dorosłym	96

Арина Бобр	
Основы релаксопедии в реалиях современной школы	109

ROZDZIAŁ DRUGI
DYSKURS
KULTUROWO-JĘZYKOWY
ГЛАВА ВТОРАЯ
КУЛЬТУРНО-ЯЗЫКОВОЙ ДИСКУРС

Елена Григорьева Людмила Рыжова	
Интерактивные аспекты коммуникации	117
Наталья Викторовна Бхатти Елена Юрьевна Харитонова Екатерина Владимировна Ковш	
Коммуникативные особенности употребления вокативов в индоевропейских языках (на примере русского, английского, немецкого и урду)	128
Лариса Муковская	
Новая прагматика числа, парадигма и мультязычная картина мира	140
Евгения Старостина	
Влияние текстов культуры на языковое сознание носителей русского языка (на материале вербальных ассоциаций)	149
Татьяна Градска Magdalena Jaszczewska	
Речевое воздействие коммуникантов в рамках межкультурного дискурса (на материале польских, русских и английских фразеологизмов)	157
Ольга Колчина	
Суггестивные особенности русских рок-песен как поликодовых текстов	169
Светлана Треблер	
О суггестивно-манипулятивном потенциале воспроизводимых феноменов	179

ROZDZIAŁ TRZECI
DYSKURS LITERACKI
ГЛАВА ТРЕТЬЯ
ЛИТЕРАТУРНЫЙ ДИСКУРС

Ольга Северская	
Прагматические инструкции как средство речевого воздействия (современная поэзия в поисках писательско-читательского социолекта)	191

Spis treści	7
Светлана Карпенко	
Специфика речевого воздействия в поэтическом дискурсе (на материале лирики Н.С. Гумилёва)	199
Нина Петрова	
О воздействующем потенциале лексических регулятивов разных типов (на материале поэтического дискурса К.Д. Бальмонта)	208
Татьяна Кривошапова	
Авторский диалог и художественный текст (на материале встречи с читателями Бахыта Каирбекова и его книги «Многоточие»)	219
Гигла Джинджолия	
Манипулятивное воздействие как нарративная стратегия художественного текста	227
Ма Жуе	
Роль идиоглоссы в проявлении личности автора-нарратора в мемуарном дискурсе	237
Izabela Dłużyk	
Środki perswazji w przeznaczonych dla dzieci tekstach beletrystycznych propagujących ideę zimowego dokarmiania ptaków	246

ROZDZIAŁ CZWARTY
DYSKURS EMOCJI

ГЛАВА ЧЕТВЕРТАЯ
ДИСКУРС ЭМОЦИЙ

Лариса Пиотровская	
Эмотивность текста: описание, выражение и отражение эмоций	257
Нэлла Трофимова	
Эмоции как аргументы в повседневной коммуникации	267
Татьяна Сироткина	
Категория эмотивности в зеркале диалектного словаря	277
Павел Дронов	
Эмоции-состояния и эмоции-отношения: отрицательное воздействие в русской фразеологии	284
Anna Rudyk	
Leksykalne wykładniki wybranych emocji pozytywnych (na materiale języka polskiego i rosyjskiego)	293

ROZDZIAŁ PIĄTY
DYSKURS SPECJALISTYCZNY

ГЛАВА ПЯТАЯ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ ДИСКУРС

Марина Козлова	
Средства языкового воздействия гражданско-правового договора	305
Мирослава Мамич	
Елена Шевченко-Битенская	
Аннотация к научным изданиям в юридической сфере как пресуазивный жанр	315
Mariia Piushkina	
Olga Solopova	
Anatolii Chudinov	
Intertextuality in tourism advertising: sources of knowledge asymmetries in translating vocative texts	327
Izabela Łuc	
Nazwy górnośląskich obiektów gastronomicznych motywowane apelatywami z pola znaczeniowego 'gastronomia' jako narzędzie perswazji	338
Сергей Анатольевич Наумов	
Персуазивность на стыке мыслеформирующей и коммуникативной функций языка в русском церковно-религиозном дискурсе	347
Joanna Rybarczyk-Dyjewska	
Perswazja we współczesnym rosyjskim poradnictwie magicznym. Analiza wybranych aspektów językowych	361
Людмила Борботько	
Ты – мне, я – тебе: об уровнях адресации в театральном дискурсе	372
Anastasia Bezuglaya	
Медийный портрет вроцлавского театра	380
О Авторach	
Сведения об авторах	397

SŁOWO WSTĘPNE

*Perswazję definiujemy jako umiejętność nakłaniania ludzi, aby robili,
to czego chcemy, w dodatku chętnie – o ile jest to możliwe.*
Shirley Payne

*Sztuka wywierania wpływu polega na odczytywaniu ludzkich potrzeb,
uświadamianiu ludziom tych potrzeb i zaspokajaniu ich.*
Robert Mayer

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny, szósty, tom z cyklu *Perswazja językowa w różnych dyskursach* powstałego pod auspicjami Katedry Pragmatyki Komunikacji i Dydaktyki Języka Rosyjskiego funkcjonującej w strukturze Instytutu Rusycystyki i Studiów Wschodnich Uniwersytetu Gdańskiego oraz Pracowni Badań nad Perswazją Językową afiliowanej przy Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego. Zebrane w monografii teksty stanowią dorobek III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Mowa. Człowiek. Świat”. Honorowymi patronami wydarzenia – w wyniku zagrożenia Covid-19 przeniesionego o rok na maj 2021 – są Prezydent Miasta Gdańska oraz Marszałek Województwa Pomorskiego.

W dobie kryzysów politycznych i wstrząsów społecznych, kardynalnych zmian w codziennym funkcjonowaniu *socium*, w tym też ze względu na politykę izolacyjną w warunkach pandemii, studia nad mechanizmami perswazji językowej w dyskursie publicznym zyskują szczególne znaczenie. Zgodnie z trafną myślą Roberta Mayera, „sztuka wywierania wpływu polega na odczytywaniu ludzkich potrzeb” – komunikacyjnych, społeczno-politycznych, integracyjnych, edukacyjnych, psychologicznych, „uświadamianiu ludziom tych potrzeb i zaspokajaniu ich”¹. Aktualna sytuacja socjokulturowa tworzy sprzyjające warunki do kształtowania przez siły polityczne, media, Internet czy nowoczesne narzędzia dydaktyczne postaw mentalnych wśród szerokiego kręgu odbiorców za pomocą sugestywnej wypowiedzi.

W tym kontekście szeroko zakrojoną perswazję z całokształtem jej strategii i narzędzi intersemiotycznych, za Shirley i Johnem Payne’ami, można zdefiniować jako „umiejętność nakłaniania ludzi, aby robili, to czego chcemy, w dodatku

¹ R. Mayer, *Jak wygrać każde negocjacje. Nie podnosząc głosu, nie tracąc zimnej krwi i nie wybuchając gniewem*, przeł. T. Rzychoń, Warszawa 2007, s. 36.

chętnie – o ile jest to możliwe”². Komunikacja perswazyjna to zjawisko związane z interakcyjnym charakterem języka, rządzące się pewnymi zasadami, którego opis wymaga również szczegółowych badań kulturowych i uwzględnienia wielowymiarowego (politycznego, historycznego, kulturowego, psychologicznego) kontekstu wypowiedzi, gdyż język z jednej strony jest narzędziem porozumiewania się ludzi, z drugiej zaś jest reprezentatywny wobec rzeczywistości, będąc systemem znaków symbolicznych odzwierciedlających tę rzeczywistość³. Znak jest tworzony intencjonalnie, w celu wywołania określonego zachowania, uczucia lub emocji. W związku z powyższym zjawisko perswazji stanowi niezwykle szeroki obszar komunikacji, a określenie jego granic i klasyfikacja różnych działań perswazyjnych należy do najtrudniejszych zadań w badaniach procesu komunikacji językowej.

Celem zainicjowanego na Uniwersytecie Gdańskim cyklu konferencyjno-wydawniczego stało się stworzenie pewnego forum wymiany myśli pomiędzy naukowcami, których badania – z zakresu różnych dziedzin i z wykorzystaniem interdyscyplinarnej metodologii – przyczyniają się do zgłębienia wiedzy o sposobach skutecznego oddziaływania językowego w rozmaitych typach dyskursu: politycznym, medialnym, religijnym, prawniczym czy dydaktycznym, zarówno w przestrzeni komunikacji narodowej, jak i międzykulturowej.

Zamieszczone w niniejszej monografii teksty są wynikiem przemyśleń i doświadczeń naukowych przedstawicieli różnych dziedzin i szkół badawczych, którzy pochyłili się nad analizą pragmatykonu wieloaspektowego zjawiska oddziaływania językowego. Na całość publikacji składa się kilkadziesiąt podrozdziałów poświęconych – w odmiennej perspektywie – szczegółowym zagadnieniom z kręgu tytułowej perswazji. Podział tomu jest w dużej mierze konwencjonalny, podyktowany potrzebą przejrzystości struktury oddanej w ręce Czytelnika monografii.

Teksty zawarte w pierwszym rozdziale obejmują zagadnienia specyfiki oddziaływania językowego w dyskursie dydaktycznym na różnych poziomach. Otwierający te rozważania tekst Walentyny Bielousowej dotyczy dyskursu naukowego i dydaktycznego (edukacyjnego), które łączy wspólny termin „dyskurs akademicki”. Autorka wykazuje wpływ statusu uczestnika komunikacji akademickiej na wybór strategii i taktyk komunikacyjnych. Rozważaniom poddaje asymetryczną konfigurację (nauczyciel–uczeń), która jest realizowana w ramach dyskursu dydaktycznego, oraz symetryczną (ekspert–ekspert), charakterystyczną dla dyskursu naukowego. Udowadnia ponadto, że cechy narodowego stylu komunikacyjnego są również nieodłączną cechą dyskursu akademickiego. Żanna

² S. Payne, J. Payne, *Jak być dobrym menedżerem. Zestaw wskazówek*, przeł. K. Wacowska, Kraków 2009, s. 124.

³ Zob. I. Kurcz, *Psychologia języka i komunikacji*, Warszawa 2000, s. 20; Z. Zaleska, *Perswazja w języku polityki*, „Dialogi Polityczne” 2008, nr 9, s. 256–257.

Sładkiewicz i Katarzyna Wądołowska-Lesner poddają analizie komunikacyjnej wielozadaniową sytuację usprawiedliwiania się w ramach dyskursu akademickiego. Autorki charakteryzują sytuacyjne i społecznie determinowane metody pomniejszania winy w asymetrycznej komunikacji instytucjonalnej, z uwzględnieniem aksjologicznego paradygmatu społeczeństwa, kanonów gatunku i akceptowalnego repertuaru językowych zasobów perswazyjnych. Jelena Czerkaszyna analizuje specyfikę komunikacji zawodowej, która uzależniona jest od umiejętności zrozumienia i opanowania obcego standardu kulturowego przyjętego w pewnym obszarze komunikacji profesjonalnej. Opisuje doświadczenia w prowadzeniu zajęć seminaryjnych, których zadaniem jest kształtowanie językowych kompetencji zawodowych w celu zapobiegania problemom pojawiającym się w procesie komunikacji w ramach wielokulturowych kontaktów biznesowych. Przedmiotem badań Iriny Michajłowej są nowe formy oddziaływania na audytorium przedstawione jako specjalny model dyskursu edukacyjnego zawierający cztery aspekty, tematy, problemy, zadania prezentowane w formie „kwartetu dialogowego”. Uczestniczy w nim czerech specjalistów reprezentujących różne dziedziny, którzy za pomocą słów kluczowych kompetentnie aktualizują aktywność i komunikację myślową w trybie grupowym lub indywidualnym. Lingwistyczne, filozoficzne i metodologiczne aspekty organizacji tej formy oddziaływania, jak przekonuje autorka, stanowią podstawę ewolucji osobowej adresata, która jest nadrzędnym zadaniem współczesnej edukacji. Podrozdział autorstwa Jeleny Sawczenko i Iriny Jelistratowej stanowi porównanie dyskursu religijnego z dyskursem edukacyjno-pedagogicznym. Szczególną uwagę autorki zwracają na taktyki językowe i poznawcze stosowane w obu dyskursach. Joanna Mampe i Lada Owczinnikowa dokonują przeglądu celów charakterystycznych dla tekstów edukacyjnych różnych gatunków stosowanych w nauczaniu języka obcego. Badaczki przekonują, że specyfika realizacji funkcji perswazyjnej dyskursu edukacyjnego jest zależna od gatunku, stylistyki i innych cech wybranego, zaadaptowanego lub specjalnie stworzonego przez nauczyciela konkretnego tekstu. Kolejne podrozdziały niniejszej monografii zostały poświęcone dyskursowi dydaktycznemu na niższych szczeblach edukacyjnych. Moskiewska badaczka Irina Masłowa przedstawia wpływ dwujęzyczności na procesy rozwoju mowy u dzieci. Autorka uważa, że konieczność nauki w wieku przedszkolnym i szkolnym dwóch systemów językowych jednocześnie jest czynnikiem zakłócającym proces rozwoju mowy dziecka i utrudniającym komunikację. Sposoby rozwiązywania problemów zaburzeń mowy w dwujęzyczności zależą od poziomu rozwoju mowy dziecka, co określa kierunki aktywności korekcyjnej nauczyciela i wpływa na wybór zestawów ćwiczeń prowadzących do pomyślnej asymilacji dwóch systemów językowych. Z kolei Maria Asman przedstawia zestaw środków językowych, którymi uczeń szkoły podstawowej posługuje się w celach manipulacyjnych w komunikacji z nauczycielem, charakteryzuje świadomość

komunikacyjną ucznia i określa wpływ poszczególnych działań językowych na kształt jego wizerunku jako partnera komunikacyjnego. Rozdział wieńczy tekst Ariny Bobr, która omawia główne zasady relaksopedii rozumianej jako sugestia w dyskursie dydaktycznym. Autorka przybliży mechanizmy relaksacyjne i ich rolę w aktywizacji procesu zapamiętywania i zwiększenia efektywności pracy uczniów na lekcjach języka obcego.

Rozdział drugi niniejszego tomu poświęcony jest specyfice oddziaływania językowego w dyskursie kulturowym i lingwistycznym. Rozważania na tej płaszczyźnie otwiera tekst Jeleny Grigoriewej i Ludmiły Ryzowej, które omawiają różne formy, rodzaje i kanały przekazywania informacji. Autorki sens komunikacji widzą w jej interaktywnej naturze, która determinowana jest nie tylko przez funkcje wypowiedzi, ale także przez zachowania (werbalne i niewerbalne) odbiorcy przekazu demonstrującego, czy rozumie znaczenie tego, co się do niego mówi. Wskazują, że komunikacja charakteryzuje się różnorodnością form i metod realizacji i nie ogranicza się do pełnych dialogów. Sens przekazu tkwi w jego interaktywnej funkcji, nie tylko w iluzorycznej mocy. Zespół moskiewskich badaczek w składzie: Natalia Bhatti, Jelena Charitonowa i Jekaterina Kowsz, zwraca uwagę na to, że system form adresatywnych w różnych językach ulega zmianom. Fakt ten spowodowany jest przeobrażeniami społecznymi, które prowadzą do stopniowego przechodzenia od statycznego tradycyjnego sposobu życia z jego ścisłym podziałem ról do społeczeństwa mobilnego i zróżnicowanego. Przeprowadzone badania w obrębie języków rosyjskiego, angielskiego, niemieckiego i urdu wykazały brak uniwersalnych form w obrębie konkretnego języka i pozwoliły ustalić, że ich użycie zawsze zależy od czynników społecznych lub indywidualnego wyboru. W kolejnej pracy Larysa Mukowskaja wskazuje, że we współczesnej komunikacji i coraz popularniejszej wielojęzyczności zmianom ulegają tradycyjne normy gramatyczne w użyciu form liczbowych rzeczowników w języku rosyjskim. Autorka bada zarówno profesjonalny dyskurs tworzony przez autorów o wysokich kompetencjach językowych, jak i teksty innych twórców. Zauważa przy tym, że formy liczbowe są zwykle używane w tekstach reklamowych oraz wypowiedziach politycznych w nietypowych kontekstach, co prowadzi do nowych pragmatycznych efektów, zarówno zamierzonych, jak i nieoczekiwanych, nadając im potencjał manipulacyjny. Tatiana Gradszkaja i Magdalena Jaszczewska przedstawiły w swoim tekście semantykę ekwiwalentnych frazeologizmów związanych z interakcją w języku rosyjskim, polskim i angielskim, używanych w ramach dyskursu międzykulturowego. Dyskurs ten jest zdeterminowany przez skojarzenia, które powstają w leksykonie mentalnym rodzimych użytkowników w procesie leksykalizacji uniwersalnych jednostek semantycznych. Jewgienija Starostina zaprezentowała wyniki badań nad wpływem różnych tekstów kultury na kształtowanie się świadomości językowej rodzimych użytkowników ruszczyzny. Analizowany materiał obejmuje współczesne rosyjskie

słowniki asocjacyjne, ponieważ przedmiotem badań są reakcje odnoszące się do niektórych tekstów literatury krajowej i zagranicznej. Olga Kołczina interpretuje utwory rosyjskiego muzyka rockowego Borysa Griebieniczikowa z perspektywy interakcji tekstu literackiego, sekwencji muzycznych i wideo jako składników tekstu polikodowego. Wyniki jej badań ujawniają obecność kilku warstw semantycznych w utworach, które mogą nie być w pełni dostępne dla słuchaczy nieposiadających odpowiedniego zaplecza kulturowego. Swietłana Trebler zwraca uwagę na to, że rosyjska historia, kultura, narodowo określone sposoby myślenia i zachowania ludzi, rosyjska etykieta mowy i formy komunikacji niewerbalnej są zawarte w literackiej fikcji, reprodukowane w mowie bohaterów będących reprezentantami pewnych typów społeczno-kulturowych. Głównym celem badania autorki jest uwypuklenie zjawiska powtarzalności służącego jako wskaźnik osobowości językowej należącej do danej epoki i jej kultury.

W trzecim rozdziale oddano przestrzeń rozważaniom związanym z dyskursem literackim. W optyce badań Olgi Siewierskiej znalazły się sposoby aktualizacji i dialogizacji współczesnego tekstu poetyckiego, które zapewniają skuteczność komunikacji między autorem a potencjalnym czytelnikiem. Według autorki instrukcje pragmatyczne zawarte w tekście przekazywane są czytelnikowi za pośrednictwem operatorów strategii narracyjnych, pozycjonujących autora i czytelnika jako „mówiących i myślących to samo”. Badaczka dochodzi do wniosku, że środki te powodują wzajemne przenikanie się sposobów generowania i interpretacji tekstu i zamieniają poetycką komunikację w „negocjacje” między autorem a czytelnikiem, a także przyczyniają się do tworzenia socjolektu pisarza-czytelnika. Również Swietłana Karpienko omawia cechy oddziaływania językowego w dyskursie poetyckim. W oparciu o twórczość Mikołaja Gumilowa identyfikuje i klasyfikuje środki i metody oddziaływania językowego na poziomie struktury, semantyki i pragmatyki tekstu. Materiał analizowany jest zgodnie ze stylistyką funkcjonalną, która traktuje tekst jako formę komunikacji i przykład idiosylu. Nina Pietrowa rozpatruje potencjał perswazyjny regulatywów leksykalnych na materiale poezji Konstantego Balmonta. Autorka ustala, że jednostki regulacyjne, oprócz efektu komunikatywnego i estetycznego, często mają również wyraźny niejednorodny wpływ sugestywny na odbiorcę, co uzależnione jest od takich czynników, jak intencje autora, rodzaj tekstu i typ adresata. Tatiana Kriwoszczapowa prezentuje autorski dialog w tekście literackim na podstawie spotkania z czytelnikami Bakhira Kairbekowa. Przybliży poetycki *patchwork* zawierający dialogi z członkami rodziny i przyjaciółmi pisarza. Gigla Dzhyndzolia podejmuje badanie utworu literackiego Jurija Poliakowa, udowadniając, że działania manipulacyjne w kreowaniu wizerunku są strategią narracyjną powieści. Uwy pukła fakt, że komunikacja, którą inicjuje narrator, budowana jest jako proces zmuszania drugiej osoby do niezbędnych działań za pomocą szerokiego stosowania „przypadkowych” potknięć językowych, implikacji, unikania bezpośrednich

odpowiedzi, eufemizmów, ukierunkowania komunikacji na zmianę nastawienia do „głównego tematu wypowiedzi”, argumentacji manipulacyjnej, ukrywania prawdy, półprawd, wypaczania informacji i kłamstwa. Ma Jue przybliżyć elementy idiolektu autora-narratora w nurcie memuarów. Wyodrębnia powtarzające się w tekstach wspomnieniowych Michaiła Kałasznikowa słowa kluczowe, wokół których powstają określone wątki narracyjne. Tekst Izabeli Dłużyk kończy rozdział poświęcony dyskursowi literackiemu. Autorka skupia się na badaniu tekstów beletrystycznych dla dzieci propagujących ideę karmienia ptaków zimą w ramach edukacji ekologicznej. W artykule omówiono zagadnienie szeroko rozumianego dydaktyzmu, który pozostaje silnie obecny w literaturze dziecięcej, ze szczególnym naciskiem na perswazję jako jedną z metod jego realizacji.

Rozdział czwarty poświęcono badaniom nad dyskursem emocji. Larysa Piotrowskaja u podstaw analizy i opracowanej klasyfikacji emocjonalnych środków językowych stawia trzy pojęcia: „opis emocji”, „ekspresję emocji” i „odbicie emocji”. Opis, według autorki, jest procesem, w którym emocja staje się obiektem poznawczym, w którym mówca odczuwając coś, dokonuje wyboru odpowiedniego środka językowego, aby wpłynąć na adresata. Odbicie emocji, w przeciwieństwie do jej wyrażania, jest nieświadomym i niekontrolowanym procesem. Z kolei Nella Trofimowa zwraca uwagę na związek między emocjami a racjonalnością w codziennej komunikacji, gdzie argument emocjonalny staje się środkiem skutecznej perswazji. Autorka podkreśla, że przy wysokim poziomie empatii jednej ze stron argument emocjonalny zamienia się w środek manipulacji – umiejętnie grając na uczuciach gniewu, urazy, radości, strachu, manipulator może umieścić partnera w pozycji zależnej i sprawić, że będzie działał zgodnie z wolą tego pierwszego. To, jak silnie argument emocjonalny wpływa na zdrowy rozsądek i logikę partnera, zależy od interakcji między mechanizmami poznawczymi i motywacyjnymi wyzwalanymi przez daną emocję. Tatiana Sirotkina opisuje kategorię emocjonalności na materiale mowy dialektalnej i folkloru regionu permskiego, dokonuje oceny fragmentu dyskursu – słownictwa emocjonalnego oraz pojęcia „miłość”. Paweł Dronow, analizując definicje teaurusu i dane korpusowe, bada semantykę i konteksty używania idiomów oznaczających eksplicytny i implicytny wpływ emocjonalny. Rozważa wyłącznie idiomy negatywnego wpływu emocjonalnego, ale zakłada, że połączenia emocje–stany i emocje–relacje są również charakterystyczne dla idiomów opisujących wpływ pozytywny. Natomiast Anna Rudyk analizuje wykładniki leksykalne wybranych emocji pozytywnych w językach polskim i rosyjskim. W badaniu korpusowym na podstawie cech morfologicznych wyodrębnia przymiotniki (radosny, szczęśliwy, wesoły) i przysłowki (radośnie, szczęśliwie, wesoło), analizując ich odpowiedniki tekstowe z przykładów fikcji literackiej powstałej po 1945 roku.

Ostatni, piąty, rozdział monografii zawiera prace poświęcone badaniom nad oddziaływaniem językowym w dyskursie specjalistycznym. W jego pierwszej

*Zachowaniem osób można manipulować,
nie tylko wykorzystując efekty psychologiczne,*

*lecz także umiejętnie operując językiem
przy przekazywaniu informacji*

Stefan Forlicz

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-219-9